An tSeirbhís Oidhreachta Tógtha Náisiúnta
National Built Heritage Service

Scéim Infheistíochta Oidhreachta Tógtha (SIOT) 2025

CIORCLÁN TREORACH D'ÚDARÁIS ÁITIÚLA

lena n-áirítear critéir athbhreithnithe chun gnéithe de Shruth 1 de Chiste na Struchtúr Stairiúil (HSF) a ionchorprú

Iúil 2024

An Roinn Tithíochta,
Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta
Department of Housing,
Local Government and Heritage

Ciorclán BHIS25/1

Clár Ábhair

1. Cúlra agus Cuspóir na Scéime 2

2. Incháilitheacht 3

3. An Próiseas Iarratais agus Measúnaithe 4

4. Monatóireacht ar Dhul Chun Cinn an Tionscadail 6

5. Aisghabháil Mhaoinithe 7

6. Téarmaí agus Coinníollacha 8

7. Forbhreathnú ar Phróiseas &Fráma Ama 14

Aguisíní:

I Foirm A – Le comhlánú ag an Iarratasóir

II Foirm B – Le comhlánú ag an Údarás Áitiúil

III Foirm C – Le comhlánú ag an Údarás Áitiúil

IV Seicliostaí (d'iarratasóirí agus Údaráis Áitiúla)

V Oibreacha Incháilithe agus Neamh-incháilithe

1. Cúlra agus Cuspóir na Scéime

Soláthraíonn an treoir seo faisnéis d'Údaráis Áitiúla maidir le hoibriú agus riaradh an chláir BHIS. Soláthróidh an scéim seo deontais idir €2,500 agus €50,000 chun struchtúir stairiúla a chaomhnú.

Cuirfear deontais níos mó idir €50,000 agus €200,000 ar fáil faoi Chiste na Struchtúr Stairiúil, a fhógrófar i mí na Samhna 2024.

1.1 Cúlra

Is féidir le cáilíocht ár dtimpeallachta tógtha stairiúla tionchar mór a imirt ar an gcaoi a mairimid. Cuireann sé le beogacht ár gcathracha, bailte, sráidbhailte agus tuath, cothaíonn sé bród áite, agus cuireann sé le caighdeán ár ngnáthshaol laethúil.

Cuireann an timpeallacht thógtha stairiúil go mór le rathúnas geilleagrach trí infheistíocht agus turasóireacht a mhealladh, trí fhostaíocht dhíreach agus indíreach a sholáthar, chomh maith le bonn scileanna traidisiúnta a choinneáil le cur i bhfeidhm níos leithne. Is féidir lenár n-oidhreacht thógtha cur go mór le hathghiniúint ceantar uirbeach agus tuaithe. Ar deireadh, tríd an ngá atá le tógáil nua a laghdú, féadfaidh athúsáid foirgneamh stairiúil cur leis an iarracht náisiúnta ár n-astaíochtaí carbóin a laghdú.

1.2 Cuspóir na Scéime

Toisc go dtagann go leor de na buntáistí a bhaineann le hinfheistiú inár n-oidhreacht thógtha don phobal i gcoitinne, seachas d'úinéirí aonair, tá cás láidir ann le tacaíocht deontais a sholáthar chun infheistíocht a neartú.

Chuige sin, soláthraíonn an clár BHIS tacaíocht idir €2,500 agus €50,000 chun cabhrú le deisiú agus caomhnú foirgneamh agus struchtúr stairiúil. Agus é sin á dhéanamh cabhraíonn sé le húinéirí foirgneamh a bhfuil cosaint reachtúil acu a gcuid oibleagáidí faoi na hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt a chomhlíonadh, agus tacaíonn sé le fostú gairmithe caomhantais agus ceardaithe i ndeisiú na timpeallachta tógtha stairiúil.

1.3 Príomhchritéir le haghaidh Fheidhmiú na Scéime in 2025

- Déanfar an scéim a riar ar feadh na bliana 2025, agus beidh maoiniú le héileamh laistigh den bhliain féilire sin.
- Is iad na hÚdaráis Áitiúla a oibreoidh an scéim, agus leithdháilfear méid seasta ar gach ceann acu ón gciste iomlán arna chinneadh ag an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta (an Roinn).
- Ní bhreithneofar ach iarratas amháin ar an scéim in aghaidh an struchtúir stairiúil.
- Ní chuireann iarratas faoi chlár na nDeontas Beag agus Meánmhéide bac ar iarratas níos déanaí faoi chlár na nDeontas Mór, ach ní féidir leas a bhaint as ach deontas amháin in aghaidh an struchtúir.
- I gcásanna ina mbronntar maoiniú ar iarratasóir faoin dá scéim, ní mór don iarratasóir a chur in iúl cén scéim ar mian leo leas a bhaint aisti.

2. Incháilitheacht

Tá sé mar aidhm ag an BHIS tacú le foirgnimh agus struchtúir stairiúla atá i ngá deisithe agus caomhnaithe.

Chomh maith leis sin, féadfaidh an ciste seo tacaíocht a thabhairt do thionscadail a chuimsíonn gné oiliúna scileanna traidisiúnta. Caithfidh an Roinn agus an tÚdarás Áitiúil ábhartha aon tionscadail dá leithéid a chomhaontú roimh ré.

2.1 Struchtúir Incháilithe agus suimeanna maoinithe

- **Struchtúr atá faoi Chosaint (Déanmhais Chosanta)**
  - Struchtúir atá san áireamh sa Taifead ar Dhéanmhais Chosanta (RPS) de gach ceantar Údaráis Áitiúil
  - Tá Struchtúir atá faoi Chosaint incháilithe do dheontais idir €2,500 agus €50,000

- **Struchtúir atá faoi Chosaint atá beartaithe**
  - Struchtúir atá molta lena gcur san áireamh in RPS ach nach bhfuil faofa go foirmiúil fós. Ní mór struchtúir den sórt sin a chur leis an RPS faoin 31 Nollaig 2025, nó d'fhéadfadh aisghlámadh cistí a bheith i gceist
  - Tá Struchtúir atá faoi Chosaint atá beartaithe i dteideal deontais idir €2,500 agus €50,000

- **Struchtúir laistigh de Cheantair Chaomhnaithe Ailtireachta (ACAnna)**
  - Tá struchtúir laistigh de LCAnna incháilithe do mhaoiniú idir €2,500 agus €50,000 nuair is féidir a thaispeáint go bhfeabhsóidh na hoibreacha carachtar agus cuma LCA

- **Struchtúir Dhúchasacha**
  - Is éard is struchtúir dhúchasacha ann ná foirgnimh agus gnéithe tógtha a cheap agus a thóg 'gnáthdhaoine', seachas daoine gairmiúla oilte. Bhain tógálaithe dúchasacha úsáid as smaointe agus teicníochtaí traidisiúnta a seachadadh ar aghaidh ó theaghlach go teaghlach nó ó phobal áitiúil go pobal áitiúil. Go ginearálta tá foirgnimh dhúchasacha déanta as ábhair a fhaightear sa gharchomharsanacht cosúil le tuí, cré, caolán, cloch, sclátaí, adhmad neamhshábháilte srl., agus baintear úsáid astu trí úsáid a bhaint as ceardaíocht dhúchasach ar nós tuí, ballaí láibe agus oibriú caoladóireachta, chomh maith le saoirseacht thraidisiúnta agus siúinéireacht.
  - Nuair a thagann siad isteach in aon cheann de na ceithre chatagóir chosanta thuas, tá struchtúir dhúchasacha incháilithe do dheontais idir €2,500 agus €50,000. Mura bhaineann siad le aon cheann de na catagóirí cosanta thuas, tá na deontais incheadaithe idir €2,500 agus €30,000.
  - Má tá an t-údarás áitiúil in amhras faoi incháilitheacht struchtúir dúchais ar leith, moltar dóibh dul i dteagmháil le hsf@housing.gov.ie lena bhfiosrúchán. I measc na gcineálacha oibreacha a maoiníodh roimhe seo i bhfoirgnimh dhúchasacha tá deisiúcháin chloiche chomh maith le deisiúcháin ar dhíonta, fuinneoga, simléir agus ballaí, lena n-áirítear ballaí cloiche tirime. Maoiníodh oibreacha ar nós fásra a bhaint agus a rindreáil agus a athcheapadh freisin.

2.2 Oibreacha Incháilithe agus Neamh-incháilithe

Sainítear Oibreacha Incháilithe agus Oibreacha Neamh-incháilitheacha de réir mar leagtar amach in Aguisín V iad.

2.3 Micridheontais/Deontais Chothabhála

Féadfaidh Údaráis Áitiúla méid teoranta maoinithe a thairiscint le haghaidh gnáthoibreacha cothabhála agus miondeisiúcháin. Ba cheart d'Údaráis Áitiúla ar mian leo maoiniú den chineál seo a thairiscint é seo a thabhairt faoi deara agus an scéim á bhfógairt acu agus ba cheart dóibh íosmhéid de €2,000 a chur ar leataobh le haghaidh oibreacha dá leithéid le linn 2025.

3. An Próiseas Iarratais agus Measúnaithe

3.1 An Próiseas Iarratais d'Úinéirí/Áititheoirí

Ní mór iarratais a dhéanamh chuig an údarás áitiúil ábhartha (agus **Foirm A**) á úsáid) tráth nach déanaí ná **27 Meán Fómhair 2024**. Féach Aguisín iv, seicliosta d'iarratasóirí, le do thoil chun cabhrú le Foirm A a chomhlánú.

Sa chás nach úinéir struchtúir incháilithe an t-iarratasóir, beidh ar an iarratasóir litir ón úinéir a chur in éineacht le **Foirm A** ag dearbhú go bhfuil cead an úinéara ag an iarratasóir an obair a dhéanamh.

Sa chás go bhfuil an struchtúr faoi úinéireacht an údaráis áitiúil, nó go bhfuil an t-údarás áitiúil ag cur cúnamh airgeadais ar fáil le haghaidh oibreacha ar struchtúr atá i mbaol faoi Alt 59, 69 agus/nó 70 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú), is féidir le hoifigeach ainmnithe de chuid an Údaráis Áitúil sin an t-iarratas a dhéanamh, atá comhshínithe ag an Stiúrthóir Seirbhísí ábhartha.

Ba chóir go mbeadh oibreacha beartaithe de réir na gcaighdeán dea-chleachtais mar a leagtar amach i *dTreoirlínte um Chosaint na hOidhreachta Ailtireachta d'Údaráis Phleanála* (2011) de chuid na Roinne https://www.buildingsofireland.ie/app/uploads/2019/10/Architectural-Heritage-Protection- Guidelines-for-Planning-Authorities-2011.pdf, agus Foilseacháin Sraith Comhairle https://www.buildingsofireland.ie/resources/.

Ní mór aird a thabhairt freisin ar na treoirlínte um Phróiseas Seandálaíochta agus Pleanála arna n-eisiúint ag an tSeirbhís Séadchomharthaí Náisiúnta, agus bileoga treorach eisithe ag an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS) maidir le gnáthóga agus speicis nuair is cuí.

Féach Cuid 8 le haghaidh forbhreathnú táblach ar phróiseas agus dátaí tábhachtacha.

3.2 Próiseas an Mheasúnaithe

Ba cheart do phainéal saineolaithe laistigh den údarás áitiúil, lena n-áirítear an tOifigeach Caomhantais Ailtireachta, nó, i gcás nach bhfuil duine fostaithe, ball foirne gairmiúla an údaráis áitiúil atá inniúil ar an bhfeidhm seo a dhéanamh, na hiarratais a mheasúnú. Ba cheart iarratais a mheasúnú de réir na gcritéar seo a leanas:

A. Tábhacht an Struchtúir

B. Éifeachtúlacht na nOibreacha

Ba cheart d'iarratasóirí a mhíniú conas a léiríonn an méid maoinithe atá á iarraidh **luach ar airgead** agus conas a **chuidíonn sé go mór le** rioscaí a sheachaint agus le meathlú breise ar an struchtúr a chosc, ag cinntiú go mairfidh sé amach anseo.

C. Caighdeán na nOibreacha

Gairmithe caomhnaithe foirgneamh atá cáilithe agus a bhfuil taithí chuí acu , a mbeidh orthu a dheimhniú go bhfuil oibreacha curtha i gcrích ar chaighdeán sásúil, ní mór go ndéanfaidh siadsan oibreacha caomhantais a dhearadh, a shonrú agus a mhaoirsiú ar an láthair. Féach Téarmaí agus Coinníollacha 6.2 le haghaidh tuilleadh sonraí.

I gcás ina luíonn an saineolas sonrach le cleachtóir, m.sh. tuí nó saor cloiche, comhlíonann siad ról an ghairmí caomhnaithe tógála.

D. Ranníocaíocht le Taitneamhacht Phoiblí

Ba chóir don Údarás Áitiúil a mheas cé acu an gcuirfidh agus cé chomh mór agus a chuirfidh na hoibreacha molta le taitneamhacht phoiblí. I measc na dtosca atá le breithniú tá an méid a chuirfidh na hoibreacha leis an sráid-dreach / tírdhreach, agus an bhfuil agus cé chomh mór agus atá rochtain phoiblí, nó ionchas rochtana poiblí, ar chodanna stairiúla an struchtúir nó a thailte.

3.3 Úinéireacht/Áitíocht Údaráis Phoiblí

Ní féidir ach uasmhéid <u>de 20%</u> de leithdháileadh foriomlán maoinithe gach údaráis áitiúil a úsáid le haghaidh struchtúir in úinéireacht phoiblí/áitíocht phoiblí

3.4 Meascán de Thionscadail

Agus scóir á shannadh aige, ba cheart don údarás áitiúil iarracht a dhéanamh aitheantas a thabhairt don raon de chineálacha éagsúla foirgneamh stairiúil ina gceantar agus do na cineálacha éagsúla oibre caomhnaithe a theastaíonn, ionas go mbainfear amach meascán leathan de chineálacha tionscadal.

3.5 Cistí Comhfhreagracha

Faoin BHIS, **níor cheart go sáródh luach iomlán an mhaoinithe phoiblí ar fad a chuirtear ar fáil do thionscadail aonair <u>80%</u> de chostas iomlán an tionscadail,** lena n-áirítear maoiniú a fuarthas ó ghníomhaireachtaí poiblí eile lena n-áirítear an SEAI, an Chomhairle Oidhreachta, LEADER, ranna rialtais eile agus Údaráis Áitiúla. Ní féidir obair dheonach (sochar comhchineáil) a úsáid chun an ceanglas caiteachais chomhoiriúnaithe a shásamh.

Is faoi rogha an Údaráis Áitiúil atá sé cinneadh a dhéanamh ar an méid maoinithe deontais a leithdháiltear ar thionscadail aonair, agus mar sin beidh comhréir na gcostas clúdaithe i bhfad níos ísle ná 80% i mórán cásanna.

> I gcúinsí eisceachtúla féadfaidh an tÚdarás Áitiúil, le comhaontú scríofa ón Roinn, maoiniú a leithdháileadh ar thionscadal ina sáraíonn an maoiniú poiblí iomlán 80% de chostas iomlán an tionscadail. Déanfaidh an Roinn iad seo a mheas ar bhonn cás ar chás.

3.6 Sceideal na dTionscadal

Ceanglaítear ar an údarás áitiúil sceideal sealadach tionscadal a chur faoi bhráid na Roinne trí **Fhoirm B** a úsáid faoi **6 Nollaig 2024.** Ní mór an fhoirm seo a fhíorú agus nóta clúdaigh sínithe ag an Stiúrthóir Seirbhísí ábhartha a chur in éineacht léi.

3.7 Fógra faoin Maoiniú a Dheonfar

Tar éis don Roinn faomhadh foirmiúil a fháil, tabharfaidh Údaráis Áitiúla fógra do na hiarratasóirí rathúla faoi **Eanáir 2025**. Leagfar amach san fhógra an leibhéal maoinithe arna fhormheas, an t-amlíne chun na hoibreacha a chur i gcrích, agus téarmaí agus coinníollacha na dámhachtana.

Foilseofar tionscadail dá mbronnfar maoiniú faoin scéim seo ar shuíomh Gréasáin na Roinne agus ba chóir iad a fhoilsiú ar shuíomh Gréasáin an údaráis áitiúil féin freisin.

4. Monatóireacht ar Dhul Chun Cinn an Tionscadail

4.1 Tuarascálacha Rialta ar Dhul Chun Cinn (Foirm B)

Ceanglaítear ar an Údarás Áitiúil iniúchtaí fisiceacha suímh a dhéanamh le linn an tionscadail **agus grianghraif a ghlacadh de dhul chun cinn an tionscadail.** Ní mór don Údarás Áitiúil freisin Foirm B a nuashonrú agus a chur isteach ag eatraimh rialta mar atá leagtha amach thíos chun na nithe seo a leanas a áireamh:

- dul chun cinn na n-oibreacha
- méid an mhaoinithe a iarradh (más ann dó)
- méid an mhaoinithe phríobháidigh arna ghiaráil (más ann dó), agus,
- méid na laethanta fostaíochta a ghintear (más ann dóibh)
- an méid laethanta oiliúna a ghintear (más ann dóibh)

Ní mór **leaganacha nuashonraithe den Fhoirm B** a chur isteach chuig DHLGH **i mBealtaine 2025, Meán Fómhair 2025** agus **Samhain 2025**. I ngach cás, ní mór **Foirm B** a chur isteach mar aon le Dearbhú ar Dhul Chun Cinn sínithe ag an Stiúrthóir Seirbhísí ábhartha.

Dírítear d'aird ar chásanna nuair nach ndéantar oibreacha de réir théarmaí na scéime. Sa chás go n-athraíonn scóip na n-oibreacha agus nach gcomhlíonann na hoibreacha nua na caighdeáin riachtanacha dea-chleachtais caomhnaithe, níl aon dualgas ar an Roinn an deontas a dhámhachtain, mar is sárú ábhartha é seo ar théarmaí na tairisceana deontais.

4.2 Dul Chun Cinn an Tionscadail agus Athdháileadh Cistí

Ní mór don Údarás Áitiúil monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn na dtionscadal chun a chinntiú go gcuirfear oibreacha i gcrích agus go gcuirfear an t-éileamh ar mhaoiniú isteach faoi na spriocdhátaí riachtanacha. **I gcás nach bhfuil oibreacha ag dul ar aghaidh de réir na spriocdhátaí, nó go bhfaightear amach nach bhfuil na cleachtais chaomhnaithe cuí á n-úsáid chun cáiliú don deontas, féadfaidh an tÚdarás Áitiúil, dá rogha féin, an maoiniú a tharraingt siar agus a athleithdháileadh ar thionscadal eile a measann sé cheana féin go gcomhlíonann sé critéir na scéime**. Ní mór an Roinn a chur ar an eolas faoi gach athdháileadh maoinithe.

Más mian le hÚdarás Áitiúil maoiniú a ath-leithdháileadh ar thionscadal nár ceadaíodh don scéim seo ar dtús, beidh sé seo faoi réir fhaomhadh na Roinne. Tabharfar tosaíocht do thionscadail atá liostaithe ar Fhoirm B mar thionscadail Chúltaca ag an am a cuireadh isteach tosaigh iad i mí na Nollag 2025 thar na cinn nach bhfuil liostaithe.

Tabhair faoi deara go bhféadfaidh an Roinn iniúchtaí a dhéanamh ar thionscadail, le linn na n-oibreacha agus tar éis iad a bheith críochnaithe.

4.3 Athdháileadh Maoinithe

I gcás nach mbeidh tús curtha le hoibreacha faoi **Mheán Fómhair 2025** ba chóir é seo a lua **i bhFoirm B**. Tar éis dul i gcomhairle leis an Údarás Áitiúil ábhartha, coimeádann an Roinn an ceart chun maoiniú a athdháileadh ar Údarás Áitiúil eile, lena n-áirítear tionscadail a chomhlíonann critéir na scéime nuair a bhíonn gá práinneach chun cinn i rith na bliana.

Féadfaidh an Roinn, dá rogha féin, cistí nár úsáideadh faoin scéim a ath-leithdháileadh ar oibreacha nuair a bhíonn gá práinneach chun cinn tar éis spriocdháta an iarratais agus nuair a bheadh na hoibreacha cáilithe don scéim murach sin.

5. Aisghabháil Mhaoinithe

5.1 Forbhreathnú ar an bpróiseas Aisghabhála

Tá Údaráis Áitiúla freagrach as cistí faoin scéim a íoc le hiarratasóirí rathúla sula lorgaítear aisíocaíocht ó DHLGH. Ní mór don **Údarás Áitiúil na hoibreacha go léir a chríochnú** agus a dheimhniú mar oibreacha atá de réir théarmaí an deontais sular féidir leis an iarratasóir íocaíocht maoinithe a lorg.

Ní mór Foirm Éilimh ar Aisghabháil C a chomhlánú, a shíniú agus a chur ar ais chuig an Roinn faou **7 Samhain 2025 Ní mór** Foirm B deiridh a bheith in éineacht leis an bhfoirm mar aon le cruthúnas ar íocaíocht maoinithe do gach iarratasóir rathúil e.g. asphrionta ó Agresso nó córas airgeadais comhchosúil (a thaispeánann ainm an iarratasóra agus dáta na híocaíochta).

Ní mór d'Údaráis Áitiúla grianghraif dhigiteacha de chaighdeán maith a chur isteach (roimh agus ina dhiaidh) le haghaidh sampla ionadaíoch de 20% de na tionscadail go léir a fhaomhtar. Ní mór don ghairmí/conraitheoir caomhantais tuairisc chaomhantais deiridh ar na hoibreacha críochnaithe tionscadail a chomhlánú agus a chur isteach ag an Údarás Áitiúil. Ní mór go mbeidh grianghraif ar ardchaighdeán, curtha isteach i bhformáid jpeg, agus inaitheanta go soiléir le hainm an tionscadail ábhartha.

Níor cheart ach aon Fhoirm Éilimh C amháin a chur isteach in aghaidh an Údaráis Áitiúil.

Forghéillfear aon mhaoiniú nach n-éilítear faoin dáta dlite.

Achoimre ar an bPróiseas Aisghabhála:

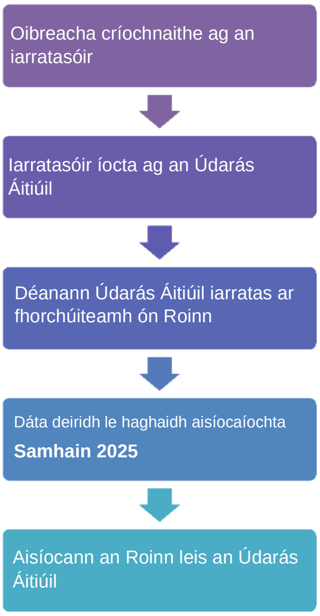

6. Téarmaí agus Coinníollacha

6.1 Fógraíocht

Ba cheart don Údarás Áitiúil cóip leictreonach den chiorclán seo, agus den fhoirm iarratais ábhartha, a phostáil ar a shuíomh Gréasáin laistigh de choicís ó sheol an tAire an scéim.

6.2 Measúnú, faomhadh agus maoirseacht ar thionscadail

Beidh gach Údarás Áitiúil freagrach as measúnú agus ceadú na n-iarratas faoin scéim agus déanfaidh siad iniúchadh agus deimhniú go bhfuil oibreacha curtha i gcrích de réir an dea-chleachtais caomhantais. Déanfaidh an tÚdarás Áitiúil measúnú ar gach iarratas de réir na gcritéar atá leagtha amach i **gCuid 3.2 den chiorclán seo**.

Déanfaidh an tÚdarás Áitiúil measúnú freisin ar dhul chun cinn agus ar chríochnú an chláir oiliúna, nuair a dhéantar é.

Cinnteoidh Údaráis Áitiúla go mbeidh oibreacha caomhantais atá beartaithe ag na hiarratasóirí **dearadh, sonrú agus monatóireacht ar an láthair á ndéanamh ag gairmí/gairmithe caomhnaithe foirgneamh atá cáilithe go cuí agus a bhfuil taithí acu** agus a bhfuil **inniúlacht inléirithe** i acu sa réimse ábhartha de chaomhnú foirgneamh, a d’fhéadfadh a bheith léirithe ag an mballraíocht. de scéim creidiúnaithe caomhantais institiúide gairmiúla.

Aithníonn an Roinn go bhféadfadh eisceachtaí a bheith ann ina leith seo i bhfianaise scála agus nádúr na n-oibreacha atá á moladh nó sa chás go luíonn an saineolas sonrach leis an gcleachtóir, m.sh. tuíodóir nó saor cloiche. Is féidir léiriú chumas príomhchonraitheora nó speisialtóra a fháil trí bhallraíocht i scéim clárúcháin oidhreachta conraitheora. Ní mór gach deimhniú riachtanach a bheith ag teastáil ón Údarás Áitiúil de réir mar is cuí nuair atá na hoibreacha ar siúl agus nuair a bhíonn siad críochnaithe.

6.3 Ráiteas Modha

Ní mór do dhuine inniúil laistigh den údarás áitiúil Ráiteas **Modha** oiriúnach, arna dhréachtú ag gairmí caomhnaithe inniúil, a fhaomhadh do gach iarratasóir. Ní mór don iarratasóir ráiteas modha a chur isteach sula dtugann an tÚdarás Áitiúil faomhadh don deontas.

Ba chóir go ndéanfadh an **Ráiteas Modha** cur síos ar bhail an struchtúir, agus sonraí a thabhairt ar an gcaoi a ndéanfar oibreacha caomhnaithe/deisiúcháin. Ní gá go mbeadh an doiciméad ró fhada caithfidh sé a bheith **oiriúnach do nádúr agus scála na n-oibreacha beartaithe**, m.sh. ní bheidh an oiread sin sonraí ag teastáil ó Ráiteas Modha maidir le hath-thuí agus ceann maidir le deisiúcháin struchtúracha nó saoirseachta.

Is féidir tuilleadh sonraí a lorg ón iarratasóir ar a ráiteas modha le linn thréimhse measúnaithe an ÚA, **ach níor cheart aon mhaoiniú a thabhairt d’iarratasóir nach gcuireann ráiteas modha ar fáil a oireann do na hoibreacha beartaithe.**

Caithfidh na hoibreacha a bheith ag teacht leis an gcleachtas caomhnaithe is fearr agus ba chóir go mbeadh sé mar aidhm acu modhanna íosta idirghabhála a úsáid. Caithfidh na hoibreacha a bheith bunaithe ar thuiscint cheart ar an struchtúr, agus úsáid a bhaint as ábhair chuí. Ba cheart athsholáthar an bhunábhair a choinneáil chomh híseal agus is féidir agus níor cheart é a dhéanamh ach amháin nuair atá fíor-riachtanach. Níor cheart go ndéanfaí na hoibreacha beartaithe ach ag cleachtóirí caomhnaithe cuícháilithe a bhfuil taithí acu ar úsáid ábhar agus teicníochtaí stairiúla.

6.4 Grianghraif

Ní mór d'Údaráis Áitiúla grianghraif dhigiteacha ar ardchaighdeán den tionscadal a lorg ón iarratasóir sula gcuirtear tús leis na hoibreacha, ar féidir iad a úsáid níos déanaí chun comparáid a dhéanamh 'roimh agus ina dhiaidh' chun críocha tuairiscithe. Tabhair faoi deara le do thoil go bhféadfaidh an Roinn úsáid a bhaint as aon íomhánna nó gach íomhá a sholáthair an t-iarratasóir nó an t-údarás áitiúil chun an BHIS a fhógairt nó a fhógairt. ***Ní mór go mbeidh grianghraif ar ardchaighdeán, curtha isteach i bhformáid jpeg, agus inaitheanta go soiléir le hainm an tionscadail ábhartha***. Moltar d'iarratasóirí agus d'údaráis áitiúla cead a fháil chun íomhánna a úsáid (más gá) sula gcuireann siad faoi bhráid na Roinne iad.

6.5 Iarratasóirí a fhaigheann Faoiseamh Cánach gaolmhar

Sa chás a fuair an t-iarratasóir faoiseamh cánach faoi **Alt 482** of the *Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997*(arna leasú), (lt 19 den *Acht Airgeadais, 1982*) roimhe seo, agus/nó sa chás go bhfuair an t-úinéir/áititheoir faoiseamh cánach faoin **Scéim um Fheabhsúcháin Tí** nó an **Tionscnamh Cathrach Beo**, is faoin úinéir/áititheoir atá ag fáil na bhfaoiseamh cánach thuasluaite atá sé na Coimisinéirí Ioncaim a chur ar an eolas maidir le haon mhaoiniú a fuarthas tríd an scéim seo.

6.6 Ceanglais Reachtúla

Caithfidh oibreacha ceadaithe deonaithe gach riachtanas reachtúil a chomhlíonadh, cead pleanála san áireamh. Sa chás go bhfuil oibreacha beartaithe ar shuímh/séadchomharthaí atá cosanta faoi *Achtanna na Séadchomharthaí Náisiúnta 1930-2004*, ní mór cloí leis na ceanglais reachtúla maidir le fógra a thabhairt nó le toiliú an Aire faoi na hAchtanna sin.

Ní mór a cheangal ar iarratasóir cóipeanna de gach cead, dearbhú, fógra nó toiliú ábhartha a chur faoi bhráid an údaráis áitiúil agus éileamh á dhéanamh aige ar dheontas. Sa chás nach bhfuil ceadanna den sórt sin faighte go fóill, ní mór don iarratasóir an t-údarás áitiúil a shásamh gur féidir iad seo a fháil roimh thús na n-oibreacha agus dóthain ama a fhágáil chun iad a chríochnú roimh spriocdhátaí na scéime.

Is ar an iarratasóir atá an dualgas cloí leis na ceanglais reachtúla ábhartha ar fad, mar na hAchtanna um Fhiadhúlra, ceadúnais urthrá (má bhaineann), reachtaíocht Sábháilteachta, Sláinte agus Leasa, agus reachtaíocht maidir leis an gcomhshaol agus le fostaíocht. Dírítear aird an údaráis áitiúil ar: *(DAHRRGA 2012) Cosaint Dhian ar Speicis Ainmhithe: Treoir d'údaráis áitiúla ar chur i bhfeidhm Airteagail 12 agus 16 de Threoir an AE maidir le Gnáthóga ar fhorbairt/oibreacha arna ndéanamh ag údarás áitiúil nó thar ceann údaráis áitiúil*. Chun treoir bhreise a fháil ar ialtóga, féach foilseachán na SPNF v2 (2022) *Treoirlínte Maolaithe Ialtóga d'Éirinn* v2 (2022) atá ar fáil anseo: https://www.npws.ie/sites/default/files/publications/pdf/IWM134.pdf

6.7 Maoiniú eile ón Státchiste

Féadfaidh tionscadail a bheith i dteideal maoiniú a fháil ó níos mó ná scéim amháin atá maoinithe go poiblí. Chun a chinntiú go gcomhlíontar riachtanais mhaoiniúcháin chomhoiriúnaithe do BHIS, ba cheart don Údarás Áitiúil faisnéis a sholáthraíonn an t-iarratasóir a chros-seiceáil maidir le maoiniú ó scéimeanna eile, lena n-áirítear, ach gan a bheith teoranta do:

(a) Scéimeanna Deontais Tuí arna riar ag an gComhairle Oidhreachta nó ag Ranna Rialtais eile

(b) Deontais chaomhantais arna riar ag an gComhairle Oidhreachta

(c) Scéimeanna Feabhsúcháin Fuinnimh arna n-oibriú ag an SEAI (más ábhartha)

I gcás ina bhfuil iarratas déanta ag iarratasóir ar mhaoiniú nó tar éis maoiniú a fháil ó scéimeanna eile atá cómhaoinithe ag an AE (m.sh. Clár LEADER) le haghaidh oibreacha arna gceadú faoin scéim seo, ní fhéadfaidh iomlán carnach an mhaoinithe sin **agus** an mhaoinithe faoin scéim seo **dul thar na teorainneacha mar atá leagtha síos. le scéimeanna Maoinithe Eorpacha den sórt sin**

6.8 Caiteachas Incháilithe

Níl **Cáin Bhreisluacha (CBL)** incheadaithe faoin scéim seo ach amháin don chuid sin de na hoibreacha caipitiúla atá á maoiniú, agus i gcásanna nach bhfuil CBL den sórt sin in-aisghabhála ar aon mhodh eile amháin.

Níl **Táillí Gairmiúla** incheadaithe ach amháin maidir leis an gcuid sin de na hoibreacha caipitil atá á maoiniú ag an scéim. Tá táillí gairmiúla a bhaineann leis an ngné oiliúna, i gcás inarb iomchuí, lena n-áirítear pleananna agus tuarascálacha oiliúna a ullmhú agus maoirseacht ar an láthair agus monatóireacht ar oiliúint, incheadaithe.

6.9 Íocaíocht

De réir Chiorclán 13/2014 an DPER, Roinn 3.11(f), is é an staid réamhshocraithe gur cheart deontais a íoc ar **bhonn caiteachais dheimhnithe**. Ceanglaítear ar dheontaithe atá ag déanamh éilimh ar mhaoiniú deontais ar bhonn caiteachais dheimhnithe a lua dá ndeontóirí:

- go mbaineann na sonraisc a úsáidtear chun tacú lena n-éileamh le gníomhaíochtaí agus le seirbhísí atá oiriúnach do chuspóirí na scéime deontais
- go bhfuil na suimeanna a cuireadh ar an sonrasc íoctha
- nár úsáideadh agus ní úsáidfear na sonraisc chun tacú le héileamh eile ar aisíocaíocht ó mhaoinitheoir(í) ar bith eile (ach amháin mar a fhoráiltear i socruithe comh-mhaoinithe comhaontaithe).

6.10 Aisíocaíochtaí

Má scriostar struchtúr cosanta ar dámhadh maoiniú ón RPS, má dhíoltar é, nó má aistrítear an úinéireacht laistigh de thréimhse 5 bliana ó dháta íocaíochta an mhaoinithe faoin scéim, coimeádann an t-údarás áitiúil an ceart chun 'aisghlámadh' cuid nó gach ceann de na cistí a bronnadh ar an tionscadal sin. I gcás ina n-aistrítear úinéireacht sula n-íoctar cistí faoin scéim seo, féadfaidh an t-údarás áitiúil socruithe a dhéanamh chun an maoiniú a aistriú chuig úinéir nua na maoine.

Ní mór aon mhaoiniú a chuirtear ar fáil d'údarás áitiúil a aisghabhtar ina dhiaidh sin faoi Alt 70 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000, ó úinéir/áititheoir an struchtúir mhaoinithe, **a aisíoc le** DHLGH.
DHLGH.

6.11 Cigireacht

De réir Chiorclán 13/2014 an DPER, Alt 3.11(e), ba cheart do dheontóirí (i.e. an t-údarás áitiúil) a chinntiú go gcuirtear an méid seo a leanas in iúl don deontaí:

- Tá oibleagáid orthu leabhair agus cuntais a chur ar fáil don Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste, i gcás ina bhfaightear 50 faoin gcéad nó níos mó dá n-ioncam iomlán ó Chistí an Státchiste
- Tá an ceart ag deontóirí taifid an deontaí a iniúchadh.

6.12 Nósanna Imeachta Airgeadais Poiblí

Is faoin údarás áitiúil é a chinntiú go leantar nósanna imeachta cearta maidir le cead pleanála, riachtanais bhainistíochta airgeadais, nósanna imeachta imréitigh cánach, agus bainistíocht agus cuntasacht i leith deontas ó chistí státchiste.

Ní mór do thionscadail a fhaigheann cúnamh deontais cloí le treoirlínte soláthair phoiblí – http://www.procurement.ie/

6.13 Tuarascáil Bhliantúil agus Poiblíocht

Ba cheart do gach ÚÁ faisnéis ar oibriú na scéime a chur san áireamh ina Thuarascáil Bhliantúil. Ba chóir ranníocaíocht DHLGH a admháil go poiblí i ngach fógra agus poiblíocht a bhaineann leis an scéim seo agus sna lógónna/gléasanna cuí a úsáidtear in aon ábhar priontála.

6.14 An tAcht um Shaoráil Faisnéise

Féadfaidh iarratais ar mhaoiniú faoin scéim seo a bheith faoi réir na nAchtanna um Shaoráil Faisnéise.

6.15 Coimeád Doiciméad

Ní mór doiciméádú cuí maidir leis an scéim seo a choinneáil i gcomhad ar feadh 7 mbliana ar a laghad. Ba chóir doiciméid a chur ar fáil don Roinn ach é a iarraidh.

6.16 Fiosruithe

Ba cheart aon cheisteanna maidir le riaradh na scéime seo a chur faoi bhráid an Údaráis Áitiúil ar an gcéad dul síos.

6.17 RGCS / Ráiteas Príobháideachta

Tá an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta tiomanta do phríobháideachas iarratasóirí faoin scéim seo a chosaint agus a urramú agus úsáideann sí bearta teicniúla agus eagraíochtúla cuí chun faisnéis phearsanta a chosaint ó rochtain neamhúdaraithe. Ní phróiseálfaidh an Roinn aon sonraí pearsanta faoin scéim seo chun críche ar bith seachas an cuspóir dár bailíodh iad. Féadfar sonraí pearsanta a mhalartú le Ranna eile Rialtais, le húdaráis áitiúla, le gníomhaireachtaí faoi choimirce na Roinne, nó le comhlachtaí poiblí eile, i gcúinsí áirithe nuair a fhoráiltear dó sin de réir dlí.

Ní choinneoidh an Roinn do shonraí pearsanta ach chomh fada agus is gá chun na gcríoch ar bailíodh iad agus ar próiseáladh iad ina dhiaidh sin. Nuair a bheidh an riachtanas gnó leis an eolas seo a choinneáil imithe in éag, scrúdófar é d'fhonn na sonraí pearsanta a scriosadh a luaithe is féidir, agus de réir bheartas na Roinne. Is féidir tuilleadh eolais ar Chosaint Sonraí a fháil ar ár suíomh Gréasáin ag: https://www.gov.ie/en/publication/c7fb8-privacy-statement/

6.18 Spotseiceálacha

Mar chuid de na rialuithe a dhéanann an Roinn maidir le monatóireacht a dhéanamh ar chaiteachas agus nósanna imeachta faoin Scéim Infheistíochta san Oidhreacht Thógtha, déanann an tSeirbhís Náisiúnta Oidhreachta Tógtha laistigh de DHLGH spotseiceálacha ar thionscadail a leithdháiltear maoiniú dóibh faoin scéim. Ag pointe éigin tar éis na céime forchúitimh, roghnófar c.5% de na tionscadail arna gcistiú faoi BHIS 2025 le haghaidh seiceálacha ar an láthair.

Is éard a bheidh i gceist leis na seiceálacha ar an láthair ná measúnú ar na comhaid in oifigí an Údaráis Áitiúil agus cigireacht fhisiciúil ar an obair a rinneadh ina dhiaidh sin. **Ní mór d'iarratasóirí/úinéirí rochtain a cheadú ar an struchtúr in imthosca dá leithéid.**

Torthaí
Cuirfear an tuarascáil deiridh maidir le tionscadal mar aon le torthaí nó moltaí ar bith de chuid na Roinne in iúl don údarás áitiúil. I gcás ina nochtaítear aon chás neamhrialtachta nó calaoise le seiceáil ar an láthair, féadfar na nithe seo a leanas a áireamh sna céimeanna atá le déanamh:

- **Neamhrialtacht** – Is éard a bheidh i gceist le haon neamhrialtacht an buntáiste a fuarthas go mícheart a tharraingt siar trí oibleagáid na méideanna atá dlite nó a fuarthas go mícheart a íoc nó a aisíoc.
- **Calaois** – Tarchur chuig an údarás cuí le haghaidh tuilleadh imscrúdaithe.

6.19 Fianaise ar Chistiú Meaitseála

Ní mór foinse an chistithe meaitseála a lua ar Fhoirm Iarratais A. Féadfar fianaise a iarraidh ar iarratasóirí níos déanaí.

6.20 Ceanglais Chánach

Caithfidh an t-iarratasóir agus aon chonraitheoirí a bheith cáin-chomhlíontach. Ní mór cloí leis na nósanna imeachta imréitigh cánach ábhartha maidir le híocaíochtaí deontais san earnáil phoiblí mar atá leagtha síos ag na Coimisinéirí Ioncaim. Féach le do thoil ar www.revenue.ie le haghaidh tuilleadh sonraí. Ag teacht le hAlt 4(1) de Chiorclán na Roinne Airgeadais 44/2006: *Nósanna Imeachta Imréitigh Cánach: Deontais, Fóirdheontais agus Íocaíochtaí Comhchosúla*, beidh sé faoi gach ÚÁ a chinntiú go bhfuil iarratasóirí, conraitheoirí agus fochonraitheoirí ag cloí leis na nósanna imeachta imréitigh cánach cearta, agus go bhfuil siad ag teacht le nósanna imeachta rialaithe airgeadais an ÚA féin.

6.21 Soláthar

Ní mór do thionscadail a fhaigheann cúnamh deontais cloí leis na Treoirlínte um Sholáthar Poiblí. http://www.procurement.ie/

6.22 Ciorclán 13/2014

a. Ceanglófar ar dheonaithe cloí le Ciorclán 13/2014 na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe - Bainistíocht agus Cuntasacht i leith Deontais ó Chistí Státchiste http://circulars.gov.ie/pdf/circular/per/2014/13.pdf
b. **Cigireacht**
Ba cheart do dheontóirí a chinntiú go gcuirtear an méid seo a leanas in iúl don deontaí:
    i. Tá oibleagáid orthu leabhair agus cuntais a chur ar fáil don Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste i gcás ina bhfaightear 50 faoin gcéad nó níos mó dá n-ioncam iomlán ó Chistí Státchiste,
    ii. Tá an ceart ag deontóirí taifid an deontaí a iniúchadh

6.23 Fógraí maidir le Nithe atá i mBaol

Sa chás go bhfuil an struchtúr faoi úinéireacht Údaráis Áitiúil, nó go bhfuil cúnamh airgeadais á sholáthar ag Údarás Áitiúil le haghaidh oibreacha ar struchtúr atá i mbaol faoi Ailt 59, 69 agus/nó 70 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú), féadfaidh oifigeach ainmnithe de chuid an Údaráis Áitiúil sin an t-iarratas a dhéanamh.

6.24 Ábhar Forlíontach

Ba cheart ábhar forlíontach leis an bhfoirm iarratais a chur isteach ACH AMHÁIN MÁ bhfuil baint dhíreach aige le hiarratas (i.e. tuarascálacha dendrocronology, tuarascálacha seandálaíochta, taighde teicniúil, siúinéireacht agus anailís ábhar, líníochtaí anailíseacha agus tríthoiseacha, miontaighde staire, srl.).

6.25 Aistriú Úinéireachta

Má dhíoltar an struchtúr deontaschúnta, nó má aistrítear an úinéireacht laistigh de thréimhse 5 bliana ó dháta íoctha an deontais, d'fhéadfadh go mbeadh cuid den mhaoiniú, nó an maoiniú ar fad, faoi réir aisghlámtha. I gcás go n-aistrítear úinéireacht roimh íocaíocht an deontais, féadfaidh an tÚdarás Áitiúil socruithe a dhéanamh chun an deontas a aistriú chuig úinéir nua na maoine faoi réir ag comhlíonadh na gcoinníollacha go léir a ghabhann leis an deontas.

6.26 Cinneadh an Aire

Agus an leithdháileadh maoinithe á chinneadh, féadfaidh an tAire roinnt tosca a chur san áireamh lena n-áirítear cothromaíocht thíreolaíoch agus a inmhianaithe atá sé tionscadail éagsúla a mhaoiniú. Coimeádfaidh an tAire an ceart chun na cistí a thairgtear do thionscadal ceadaithe eile a athshannadh mura gcomhlíontar na ceanglais laistigh de thréimhse shainithe.

7. Forbhreathnú ar Phróiseas & Fráma Ama

Iúil 2024	•Seoladh náisiúnta na scéime
Iúil 2024	•Fógraíonn gach Údarás Áitiúil scéim agus lorgaíonn sé iarratais trí úsáid a bhaint as **Foirm A (Féach Aguisín I)**
Meán Fómhair 2024	•Comhlánaíonn an t-iarratasóir **Foirm A** agus cuireann sé iarratas isteach mar aon le faisnéis ábhartha eile chuig an údarás áitiúil faoin spriocdháta arna shocrú ag an ÚA ach tráth nach déanaí ná **27 Meán Fómhair 2024** •Déanann an t-údarás áitiúil measúnú ar gach iarratas incháilithe ag baint úsáide as critéir shonraithe
Nollaig 2024	•Cuireann údarás áitiúil **sceideal tionscadal ag baint úsáide as Foirm B (Féach Aguisín II)** chuig an Roinn le faomhadh foirmiúil a fháil faoi **6 Nollaig 2024**
Eanáir 2025	•Eiseoidh an Roinn faomhadh **foirmiúil** faoi **Eanáir 2025**
Eanáir 2025	•Cuireann údarás áitiúil ceadú **sealadach** in iúl d'iarratasóirí •Is féidir **smachtbhanna deiridh** a thabhairt a luaithe a shásaíonn an t-iarratasóir aon choinníollacha údaráis áitiúil
Bealtaine 2025	•Cuireann gach Údarás Áitiúil an **chéad** tuarascáil ar dhul chun cinn faoi bhráid na Roinne trí **Fhoirm B** faoi **Bhealtaine 2025** Féadfaidh an Roinn maoiniú a athdháileadh ar údarás áitiúil eile ag brath ar dhul chun cinn
Meán Fómhair 2025	•Cuireann gach Údarás Áitiúil an **dara** tuarascáil ar dhul chun cinn trí **Fhoirm B** a úsáid faoi **Mheán Fómhair 2025** •féadfaidh an Roinn maoiniú a **ath-leithdháileadh** chuig ÚA eile sa chás **nach** bhfuil oibreacha tosaithe faoin dáta seo
Meán Fómhair 2025	•Ní mór do gach Údarás Áitúil an Roinn a chur ar an eolas faoi aon mhaoiniú **nár** tarraingíodh anuas **faoi Mheán Fómhair**
Eanáir - Deireadh Fómhair 2025	•Déanann gach údarás áitiúil oibreacha a iniúchadh agus a dheimhniú agus íocann siad an maoiniú a bhronntar ar an iarratasóir roimh iarratas a dhéanamh ar fhorchúiteamh ón Roinn.
Samhain 2025	•Cuireann gach Údarás Áitiúil éileamh ar aisíocaíocht isteach faoi **mhí na Samhna 2025** trí **Fhoirm C (Aguisín III)** a úsáid